

היבלע העכשו את העבר ואת העתיד?

ישראל אלדד

א. הקדמה לשונית

אינני יודע אם דבר זה מצוי גם בשפות אחרות. אני מכיר אותו משפתנו. שמו: וו' ההיפוך, והוא נוגע לזמנים. "היה" (שני קמצים) הוא ביטוי לזמן עבר. "והיה" – הופך את העבר לעתיד. בקל קלות: "והיה באחרית הימים". "והיה כי ישאלך בנך". ובאותה קלות נהפך העתיד לעבר – כנראה לשם האיזון: יש פילוסופיה עמוקה ביצירה הלשונית. "יהי" הוא לכל הדעות עתיד. "והיה" הופכו לעבר. "והיה בימי שפוט השופטים". "והיה אחשוורוש". זה ודאי עבר. וטוב שזה עבר (הערה לא כל כך דקדוקית).

תכונה מיוחדת מבחינת הזמן מציינת את הפעל "היה" שהרי ממנו נגזר ההווה, ולא לשוא. איפוא, נוסחתי בכותרת למאמר זה: "האם יבלע העכשו את העבר ואת העתיד". ולא כמתבקש "ההווה" – כמעומת לשונית יותר עם "העבר" ו"העתיד". לא רק "לכבוד" כל מה שמתרכז היום סביב ובתוך המושג "שלוש עכשו". כי אם כדי להבליט את ההבדל בין שני מונחים אלה הקרובים וחופפים לכאורה, אך למעשה לא קרובים ולא חופפים. כי אם כמעט הפוכים. אינני יודע אם בכוונה תחילה נתחוללו שני מונחים אלה לדבר אחד לכאורה. אך אני יודע, וזה הקובע לעניינינו פה היום, לענייני האידאולוגיים, ההיסטוריים והפוליטיים: ההווה משולב אורגנית ולא רק דקדוקית במה שהיה ומה שיהיה, ודברים "מתהווים" ו"מהווים" מה שאין כן לגבי עכשו. אינך יכול "לעכשו" דברים והם אינם "מתעכשו". אין שמים לב אפילו לפרדוקס. ולנמנעות שבעצם הצירוף של שתי המלים "שלוש" ו"עכשו" אלא שזה כבר שייך לתחום הפוליטי ולא למינוח שנידון כאן. רבות מנסים להחיות את העכשו, אך לשוא. הוא נולד מת. וזה היפוכו של ההווה החי המתמיד. יתד תוקעים במקום. אין תוקעים יתד בזמן.

הקדמה פילוסופית קמעא

ומה לנו קובע יותר וקדוש בתודעתנו ובנפשנו ומדעת ושלא מדעת. מה מכריע קיומית יותר, במידה שלא נודע כמוותה בשום אומה ולשון. **כשם המפורש**. כביכול שמו ה"פרטי" של אלהי ישראל והוא בארבע אותיותיו ובניקודו – הלא מוודא עד היום בצורתו הראשונית. הקדומה – צירוף של היה, הווה ויהיה. "להוות" זה ליצור. הווה אומר להגשים את צלם אלהים באדם. רק צלם באשר אלהים לבדו בורא יש מאין. והוא לבדו – ראשית "שאין לו ראשית" משמע שתמיד הוא הווה ומהווה וזו הווייתו. על כן אני רשאי לומר "אלהים הווה" אינני יכול לאמר "אלהים עכשו". אולי יש בנצרות, אולי בזן-בודיהים יסודות המאפשרים צירוף זה

של "אלהים עכשו". כך יושב בודהא. יושב עכשו. **העכשו יושב**. אלהי ישראל לעומת זאת יושב לכסא משפט ממיית ומחיה. מהווה. על כן ההווייה נובעת ממה שהיה ונוהרת אל מה שיהיה. ואין העכשו נובע ואינו נוהר. העכשו מטבעו הלשוני והמהותי HIC ET NUNC קפוא. לא מופעל. לא פועל. אמנם קיים אך לא מהווה. לא מעכשו. (ש"ן צרוייה).

"אכול ושתה כי מחר נמות" אינו רק ביטוי לפילוסופיה הדוניסטית. נהנתנית. גם אלה שאינם נהנתנים יודעים כי מחר ימותו. אין כאן גילוי קיומי של המוות. כי אם רצח ערכיותו של המחר. קיטועו של היום ממה שהיה וממה שיהיה בחינת משיכת קצת מים מנהר שוטף וכליאתם במיכל או בשלולית סגורה. המים ימותו. הנהר יחיה. בלשון אחרת: זו הפיכת ההווה לעכשו. **ההווה הוא ערכי, העכשו חסר ערכיות.**

היווני הרקליטוס שניסח את תמצית ההגות שלו במלים "הכל נוהר", ידע שאין אדם טובל פעמיים באותו נהר. שהרי המים זורמים ללא הפוגות. ואף-על-פי-כן לא שלל את היותו נהר. למרות – ואולי הודות – לנהירתו המתמדת.

אנשי העכשו שלנו לא זו בלבד שהם מוותרים על הירדן למען הירקון והקישון (וכבודם באפיקם "זורם"...), כי אם בכלל כוונתם לנתק את מקורות הנהר המכונה "ציונות" המכונה "מדינת ישראל" מן המקורות הצפוניים (או הצפוניים של הירדן), ולהסתפק במוצא בים המלח (המוות?). ללא המוצא במפרץ שלמה אל הימים הגדולים. אנשי העכשו מתנתקים מכל מקורותינו ומכל שאיפותינו. אנשי העכשו אינם אנשי ההווה.

כל עכשו פיקציה. הפשטה בלתי מצוייה. אין פירושו של דבר יש רק אתמול ומחר. ואין הווה. יש הווה ויש הווייה. או המשך ואמור. יש אלוהים בעולם. אבל זה לא אטום. כי אם יוצר בלי הרף. נובע ונוהר נובע ונוהר. אתה יכול לכנותו הווה מתמיד (לא עכשו מתמיד) בתנאי שהוא מהווה. יוצר ואם הוא אדם ואם הוא עם. ולא כל שכן אם הוא עם כעם ישראל הקדום והחי. הוא הווה ומהווה לא כזמן חסר מודעות. לא כטבע. לא כנהר הירקליטי. כי אם כאדם. כעם בצלם אלהים. במלא המודעות והרצון.

כסף עכשו

אמנם בקטרוגי נגד "העכשוזים" אינני מתכוון לצורתו הוולגארית ביותר של המאטריליזם האישי של רדיפת הבצע האישי דאגה לנוחות אישית. ודאי שזה קיים במידה מופלגת. אלא שזה איננו חדש ומיוחד לא בנוף האנושי בכלל ולא ב"ארץ הקודש" בפרט. מי שמטבעו – או מגילו – עושה אידיאליזציה של העבר ייטיב לעשות למען תנוח קצת דעתו אם יעיין בעתונות ובפובליציסטיקה מימים שעברו. הרי ימי העלייה השנייה והשלישית נראים לנו כימים אידיאליים ימי חלוציות והקרבה עצמית למופת לא כן? יעיין למשל בדבריו של שץ חברו של ברנר. וגם נרצח יחד עמו. המקטרג – בשנת תרפ"א. 1921: על הדור המידרדר לחומרנות. לאהבת בצע. לתענוגות וכו'. והרי אז

ד"ר ישראל אלדד (שייב) – סופר מסאי ומתרגם מספריו: **הגיונות המקרא** ו**ירושלים-אתגר**. פרס טשרניחובסקי על תרגום **כתבי ניטשה** פרס ז'בוטינסקי לשנת 1987. ד"ר אלדד מלמד היסטוריה באוניברסיטת תל אביב.

ולא שמונה. זה יהיה עוול קטן יחסית לעוול לנו. אם לא תהיה לנו מדינה כלל."

אמת נכון: זבוטינסקי זה עצמו משמש אף ליריביו ושונאיו ממש מקור סמכותי לתבוע בשמו שויון זכויות מלא לערביי "ש"רל". ולא פחות מזה לערביי ארץ ישראל. לערביי "ש"רל" תובעים שויון זכויות אזרחי מלא. לערביי ארץ ישראל תובעים גם זכויות "לאומיות" ו"מדיניות" משמע: ממלכתיות. אחד הברברזימים הבולטים ביותר הוא השימוש המתמיד והקולני בשורה משירו של זבוטינסקי: "שם ירווה לו בשפע ואושר. בן ערב. בן נצרת ובני". אפשר כמוכן להסתייג גם מזבוטינסקי, כליברל קלאסי ממש, על פי מיטב התורות והאמונות – התמימות לפעמים – הליברליסטיות, הברוכות להפליא בעולם... המערבי הגמור, או בעולם האוטופיה. או-טופיה ממש. שום מקום. בעוד אשר הציונות – ואין להצטער על כך – איננה או-טופיה. כי אם ממש הפוכה. היא טופיה. היא מקום (ציון). היא באה לקבוע מקום מוחשי לעם היהודי. והמקום הזה, אם לברכה ואם לקללה. הוא ארץ ישראל שאויבנו ומחריבנו הרומאי הטביע עליה את השם "פלשתינה". הוא נבוקדה סוערת ביותר בין שלוש יבשות, ושיבתנו אליה חלה. אולי לא במקרה בזמן נסער מאוד למזרח התיכון. ואין כמעט אפשרות מינימאלית ליישם בה ליברליזם זה שהוא – ויהיה נשגב כאשר הוא תיאורטי – פרי התפתחות ממושכת בארצות המערב. וגם שם לאחר מאבקים ומלחמות.

והעיקר: גם אם נקבל את תורת זבוטינסקי בשלמותה. כולל הנחות יסוד ליברליסטיות אלו. על מה הוא מדבר בשירו זה, בחזונו זה על "שפע ואושר" לבן-ערב. לבן נצרת ולבני (אגב: לשלש **הדתות**!) על מה: מלה קטנה בראש אותה שורה ואמרת זאת במפורש: **שם**. איפה זה? גם זה מפורש. יותר מכן. לזה מוקדש כל אותו שיר הרי זה בית, שורה, "משיר הירדן". על "שתי גדות ירדני", וזהו השם. שם ירווה לו וכו' וכו'. מי שמוציא מלה זו "שם", מי שמתעלם מהאידיאה המרכזית של השיר ותובע בשם "בן ערב, בן נצרת ובני" כבר היום וכאן, כאן במדינת ישראל בגבול הירוק, בשתי גדות הירקון והקישון או אף "בגדה המערבית". שויון מלא כבאחת הארצות הגמורות, ההישגיות הוא המסלף את השיר ואת דעת מחברו. הוא האוטופי. לא איש המקום הזה ולא איש הזמן הזה. שהרי לא על שויון הויכוח כי אם על שויון **עכשו**.

גם שמינו מסתייע בשיר. כי אם בפרוזה הזבוטינסקאית. ובייחוד בספרו האחרון. "בחזית המלחמה של העם היהודי". שם מבטיח זבוטינסקי שויון מלא עדי נשיא יהודי וסגנו ערבי או **להיפך**. גם הוא מוציא ליברליזם זה מהקשרו. שהוא: **לאחר שתקום המדינה היהודית במיירב הארץ למיירב העם היהודי, ובתנאי שלום מלא כמוכן**.

ולא הייתי מעלה נקודה זבוטינסקאית זו אלמלא נמצאו גם חלקים בתנועה הפוליטית שירשה אותו. המרבים להתהדר בכרתיו בתחרות שהם מתחרים עם אנשי המערך בהענקת זכויות ושויון לערבים. כולל החידוש שבהכרה בישות הפלשתינאית (אין זכר לכך אצל זבוטינסקי). והמסקנה מכך, כוללת הבטחת אוטונומיה. שסופה הבלתי נמנע: מדינה, וטועה מי שרואה בנוסחת האוטונומיה של הסכם "קמפ דייוויד" מוצא כפוי. כי אין כאן עמדה עקרונית. כי אם עמדה זמנית. משמע: תשובה פוליטית לבעיות. יישום עקרונית אבל בהתאם למקום ולזמן. מכאן שכל ההשוואות שמנפנים בהם כאלגוריה או דרום-אפריקה הם מעשי דמגוגיה. אין אף אחד מסכסוכים אלה דומה לסכסוך כאן. ואף אפיפיור צבוע כיוחן פאולוס השני נעשה בזדון דמגוגי כשבנאומו האחרון בפלורידה הואיל בטובו הכיר בזכותנו לבית לאומי. אך מיהר להשוות לזכותנו זו אל זכותם של הפלשתינאים. מי כמוהו יודע מהי ארץ זו לעם היהודי ומה דמיון בין זכותנו פה וזכות הערבים הפולשים הנה. והם היום בעלי מרחבים ומדינות. ודאי שישנם אינטרסים לכנסייה בארצות איסלם, וודאי שמגמותו העיקרית של האפיפיור למנוע את ירושלים מידינו. ומוטב ירושלים בידי מוסלמים מאשר בידי יהודים – אמר במפורש אפיפיור להרצל ב-1903. בין כה ובין כה דאגה לשויון אצל האפיפיור אין כאן.

טרם בא לעולם הפעל "להזדנגף" מהסיבה הפשוטה שטרם נולד רחוב דזינגוף בכלל. אידיאליזציה של העבר מתוך קטרוג על הווה. הוא כמעט מטבע אנוש. ומי לנו גדול מנביא? האם נתתם פעם דעתכם על מעשהו של ירמיהו הנביא לגבי העבר של העם. העבר בימי המדבר דוקא: "זכרתי לך חסד נעורייך. אהבת כלולותיך. לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". ריבון כל ההיסטוריה! ירמיהו לא למד "חומש" כפשוטו. על איזה "חסד נעורים" הוא מדבר? למה לא בדק במקור? למה לא שאל את פי משה רבינו? ברצון ובלהט ובאהבה הלכו בני ישראל ארבעים שנה במדבר! לא גורשו ממצרים? לא רצו לחזור! לא חטאו ללא הרף, אלהים לא ביקש לכלותם? ולא מהם הגנים של מרגלים ועובדי עגל זהב? האם לא אמרו חז"ל שאת האפר מעגל הזהב שנשרף משה פיזר במים והשקה את בני ישראל ומאז יש בכל דור ודור אוקיה של חטא זה?

רדיפת הבצע אצלנו. מעשי אונס ורצח אצלנו. אינם מרובים יותר מאשר אצל "כל הגויים". ייתכן שחלק מהפשעה – בייחוד הממונית – יש לזקוף על חשבון מכלול חיינו "על חשבון". הרבה מאוד כסף ציבורי ואף ממקורות חוץ. מתגלגל פה. הרבה מאוד זלזול בכסף יש פה וזה מקל נפשית על הגניבה. וזה כבר מתקשר בודענין או בלא יודענין באותה דה-אידיאליזציה של המדינה. היו יותר בלמים אצל היחיד כשראה עצמו חלק מהציונות האידיאית ועדיין – בשנים הראשונות – מהמדינה האידיאית.

שויון עכשו

אין שויון בטבע. ישנה אפילו תיזה לפיה שויון בין יסודות כימיים מסויימים הנאבקים זה בזה תמיד. יביא לכליון כל הקיום. שויון איננו קיים בהיסטוריה. כל היכן שישנה שאיפה לשויון. היא קיימת עד השגתו על מנת להפירו מכוח הכוחות היתירים. זה חלקו של הטבע בהיסטוריה. האדם. והכוונה "לאדם בצלם אלהים". יתרונו על פני הטבע בקטגוריה של המוסר. המתוסקף ככוח בין הכוחות. כוח פנימי. אידיאלי. שאיננו מבטל ואיננו מסוגל – גם אם הוא מדמה לעשות כן – את היתרונות. הבכורה. הסגולה. אבל ממתן את הכאב שבנחיתות. את האכזריות שבעליונות.

שויון כערך מופשט ומוחלט הוא אבסורדי. "כולם שווים אך יש כאלה השווים יותר" – איננו רק בדיחה. כי אם מצב מצוי וגם רצוי. יש מתח מתמיד כמעט בין החוק והצדק. גם החוק אינו יכול לחול על הכל בשווה. לא כל שכן הצדק. ודאי לא מהבחניה הסובייקטיבית. לא רק פורנוגרפיה היא ענין של גיאוגרפיה. גם חוק ושויון וצדק משתנים בהתאם למקום וגם בהתאם לזמן. אותו מעשה גונו המוסרי. משקל הצדק שבו. שונים במקומות שונים וגם בזמנים שונים.

לכאורה הדבר הוא ברור עד כדי באנאליות. אך מתברר יותר מברירות זו. שישנם בני-אדם בתוכנו שמזדון ודימאגוגיה או מטמטום פשוטו כמשמעו. מיישמים חוקי שויון וכללי צדק במציאות – וזה צירוף של מקום וזמן – שאיננה הולמת. ועל כן גם היישום איננו צודק. המרכסיזם והסוציאליזם לגונו. יודעים לפה להפריך את מידת הצדק שבשויון לפני החוק. כשתוני הפתיחה אינם שווים. אין שויון האפשרויות כששני מתאגרפים אינם שווים משקל. או שני סטודנטים מועמדים לאוניברסיטה לא סיימו תיכון ברמה שווה. או קבצן ועשיר ניצבים למיכרז קבלני.

זאת היתה אגב נקודת המוקד בטיעוני של זאב זבוטינסקי בפני הוועדה המלכותית ב-1937. כשהוא משתמש בדימוי מאוליבר טוויסט. (נאומו הקלאסי המקורי והמלא של זבוטינסקי הופיע זה מקרוב (אב תשמ"ז) בהוצאה מיוחדת ע"י ראובן הכט. דגון. חיפה). הנער העני מבקש "יותר" וכוונתו... לפת לחם. וכבר אז – כשאנחנו מיעוט בארץ – מדבר זבוטינסקי על כך ש"מותר" להם לערבים להיות בארץ אחת. במדינת היהודים מיעוט. לאחר שהם רוב מוחלט במדינות רבות כל כך. אף מפיו של חיים ווייצמן – וזאת בשנות העשרים – נשמעה התשובה לשאלת ה"עוול" לערבים: "אם לערבים תהייה רק שבע מדינות

איפוא (בעם היהודי) וכלפי חוץ (כלפי תושבי הארץ הערביים) הציונות לא היתה מלכתחילה על טהרת הדמוקרטיה והשוויון למזלנו. אמת. נכון. היו בציונות שראו "עוול" זה (והוא עוול לגבי העקרון המופשט ואיננו עוול מבחינה היסטורית. כי ההיסטוריה קני מידה אחרים לגמרי) כזמני עד שתקום המדינה. והיא רק היא. תוכל וגם תהא חייבת ליישם את עקרון השוויון במלואו.

והנה זכינו למדינה ועם ייסודה הוכח מיד שאין שוויון זה בגדר האפשר עדיין. על כל פנים לא לגבי הערבים. אכן. מהו גדר כל מדינה נורמאלית? מדינה נורמאלית היא פונקציה של טריטוריה ותושביה. מדינה נורמלית שואפת להביא את מירב הטוב למירב תושביה. זה דין כל מדינה בעולם במפורש: כל מדינה בעולם. להוציא מדינה אחת: מדינת ישראל כמדינת היהודים. זו מדינה יחידה בעולם אשר קמה – ועל כך הרי אין מחלוקת – אבל גם קיימת – ועל כך יש מחלוקת – לא בשביל תושביה. כי אם בשביל העם היהודי שאיננו נמצא בה. עדיין איננו נמצא בה אבל עתיד וחיוב לעלות אליה מרצון או מאונס.

זו תורת הדמוקרטיה הציונית כולה על רגל אחת. ממנה יתד וממנה פנה לכל. להלכה של המדינה ולמעשה. לכל מעשה. ארצתי. צבאי. כלכלי. חינוכי. וזה אבי-אבות-הפשע המתחולל עם הדה-ציוניזציה. זה שורש העכשוים לצורותיו. ניתוק המדינה מיעודה זה. מחובתה לגבי ההיסטוריה היהודית והגורל היהודי בעבר. מתודעת החורבן והגלות כמצבי ביניים שחובה להשתחרר מהם. מחובתה לעתיד העם. עקירת מודעות זו מהמדינה – זה עיקר מעשיהם של אנשי הספרות והאידיאולוגיה העכשוית. לוחמי מרשתת פלשטיין ושולם עכשו. דה-ציוניזציה מטרת הציונות – מנסחים הללו – היתה הקמת מדינה. והנה המדינה קמה וקיימת. מכאן ואילך דינה ככל מדינה נורמלית. ומכיוון שאנו רואים במערב מופת למשטר. שוויון הזכויות המלא לכל האזרחים הוא הנחת יסוד. מתחייב גם מחברותנו ב"אירגון האומות המאוחדות" (על טיבו של מוסד "דמוקרטי" זה מיותר להשחית מלים) אך יותר מזה. כפי ששבים ומדגישים כל אנשי העכשו. זה מתחייב מאופייני כיהודים. אם ממונחי היסוד של היהדות. אם בעקבות נסיונותנו כמיעוט שנרדף...

לא כל אנשי הפוליטיקה העכשוית מעיזים להוציא מסקנות אחרונות ולתבוע את ביטול חוק השבות. שהוא אב-בניין לתפישה ההיסטורית. לעשייה ההיסטורית ומטבעו ויעודו הוא אנטי-עכשווי. הוא הווה שהתהווה מן העבר ומהווה את העתיד. שהוא עתידו של העם היהודי אשר תושביה היהודים של מדינת ישראל היום אינם אלא חלוציו.

דבר זה איננו משתנה גם אם מישוה בורח מהמונח "יהודי". מכיוון שאין הוא "דתי" או מכיוון שהוא שולל את הגלות (יותר ממיני) ומזהה אותה עם היהדות (גישת א.ב. יהושע. למשל). כל עוד הוא ציוני. משמע רוצה בעלייתם של היהודים. מעבר להיותם אנשי דת יהודית. ולוא בגלל בעייתנו הדימוגרפית (ו"הכנענים" הקלאסיים. הרי לא התכוונו להיטמע בקרב הערבים). אינם יכולים לנתק עצמם מן ההיסטוריה ועל כן מחפשים שרשים במה ששלונסקי כינה "כנעניות". או שהם מעדיפים את התואר עבריות. בין כה ובין כה. לא אותה "ישראליות" העולה בזמן האחרון יותר ויותר על פני השטח (לא חלילה השטחים). כלאומיות חדשה על בסיס אזרחות במדינת ישראל. בשם ישראליות זו תובעים שוויון למיעוט הערבי. אם כי מתקשים לפי שעה לפתור את בעיית השוויון בחובות – שירות בצה"ל – כנגד השוויון בזכויות.

והנה עוד דוגמה. כאשר גולדה מאיר כשרת העבודה העלתה את נושא הביטוח הלאומי ומענקיו למשפחות מרובות ילדים. הבע דוד בן-גוריון. שלמרות האקטיביזם שלו לא היה "פשיסט" "גזען" ר"ל! – את הסתייגותו. דין ילודה יהודית במדינת ישראל הציונית מייסודה ובכורחה הדמוגרפית כדן עלייה. וכשרם שהעלייה ממומנת על ידי הסוכנות היהודית. מן הדין שגם תמיכה לילודה תינתן על ידי הסוכנות היהודית ולא על ידי המדינה. המדינה תהא חייבת – מכוח היותה מדינה דמוקרטית. לתמוך במשפחות ערביות שהן ברוכות ילדים יותר ממשפחות יהודים. נמצא שבמו כספינו נגדיל את אחוז המיעוט הערבי. שגם

המיעוט הערבי בארץ ישראל אין דינו כמיעוט האירי או הסיני בארה"ב או כמיעוט היהודי בכל ארצות הגולה. עליהם חל יפה וכמעט ללא סייג עקרון השוויון האזרחי. שוויון בחובות ובזכויות. לא כן מצבם של ערביי ארץ ישראל. שהם מיעוט בעל תביעות לאומיות – ואיננו נזקק לגיוון המונח "לאומנות" – לאדנות על הארץ הזאת. כל חולמי החלומות ומתכנני תוכניות הציונות הקלאסית. המלאה. המדינית. זו של הרצל וזו של ז'בוטינסקי. שניהם משרשם ליברליים. בני האמנסיפציה שהושגה בבודפשט ובווינה או הנשאפת ברוסיה הצארית – ראו בכנות כדבר טבעי שבמדינת היהודים יהיו כל המיעוטים שווים זכויות. זה כמעט בגדר אל"ף בית. אבל זה יפה אצל הרצל ב"אלטנו-לנד". זו האוטופיה שלו. וזה יפה אצל ז'בוטינסקי בפואזיה שלו. שם. בשתי גדות הירדן כמדינה יהודית. ואין זה יפה במציאות שלנו. HIC ET NUNC בעתיד – ודאי שכן.

ועל כך יחתמו גם הקיצונים שבניצים. חסידי א"י השלמה. ואפילו מי שמנסה ליישם בימינו את השוויון המלא בשם מוסר התורה והנביאים. איננו יכול להתעלם מהצו החוזר ונשנה "ואבת לגר כי גר היית בארץ מצריים" וכו' פסוקים לרוב. אמת ונכון. ורק לא כל כך ישים על אדמת ה"פלשתינאים". **שאינם רואים עצמם כלל כגרים פה.** וכל מי שמרבה להשתמש מעל לכל בימות ובמות. במצוות הגר שבתורת משה. כדי לתבוע שוויון זכויות מלא לערביי ארץ ישראל בשם אותם ציוויי תורה מפורשים. פשוט מסלף את התורה בנוסף לסילופה של המציאות כאן. אינני יודע אם ישנה איזו ארץ ליברלית ודמוקרטית בעולם הנמצאת במצב מלחמה ואוימים מבית ומחוץ. אשר תעניק שוויון זכויות מלא לאוייב. שבגלוי ובמפורש תובע במלים ובפצצות את הארץ. ולא רק את השלטון לעצמו. ושולל את קיומך. דון קישוט היה רומנטיקן אנכרוניסטי. אבל לא היה אידיוט. כאותו בעל בית הניצב דום בשעת שוד ושודדים שרים את הימונו. יתירה מכן. חמור אבל אמת: יש בציונות מלכתחילה יסוד של תביעה והגשמה מנוגדות לשוויון המופשט ו"זכות ההגדרה העצמית" המקודשת בדמוקרטיה המערבית המשמשות לנו דגם ומופת מטעמים שלא כאן המקום לנתחם. אך אינם בלתי רלבנטיים פסכולוגית והיסטורית.

גם כלפי פנים. הציונות היתה מיעוט בקרב העם היהודי אך דיברה בשם העם היהודי. כשרובו של עם זה. מימין – הדתיים החרדים. והם רוב אז. והמתבוללים לסוגיהם. ומשמאל "בונד" וקומוניסטים – והם רוב בפרולטריון היהודי החילוני. יצאו נגד הציונות בשצף קצף. ושללו ממנה זכות ייצוגו של העם היהודי. ואף ראו בה במידה מסוימת ודיאלקטית בצדק "שיתוף" עם האנטישמיות. (ישנה גם פרשה "דמוקרטית" שנשכחה. דומיננטית בבחירות הדמוקרטיות לקונגרסים הציוניים. היה משקלו של שקל – זו תעודת "האזרחות" הציונית – שבארץ ישראל. כפול מזה שבגלות. זה היה אגב אחד מסודות השתלטות של תנועת הפועלים הציונית על ההסתברות הציונית. אבל במידה רבה של צדק. קולו של מגשים גופו שווה יותר מקולו של אוהד בגלויות. אך בהגיון זה הייתי מעניק לכל אזרח יהודי בארץ משקל יתר לקולו מאשר לאזרח לא יהודי. נשמע אבסורד! אולי. אבל **ציוני.**

עצם התביעה הציונית להקים לעם היהודי בית לאומי. ואין צריך לאמר בניסוח המפורש. מדינה יהודית. מה עוד בשתי גדות הירדן. בימים בהם מניין היהודים בארץ היה כמאה אלף כנגד מיליון ערבים משני עברי הירדן. או כשבע מאות אלף במערב. תביעה ציונית זו היתה בהחלט מנוגדת לכל עקרון דמוקרטי. וודאי לעקרון של הגדרה עצמית. שעלה על לוח המשפט הבינלאומי בעת ובעונה אחת עם הציונות והצהרת בלפור (עקרונות וילסון כפרי מ"ה'ע-1). הווה אומר. נוגד את עקרון השוויון. נצרך לכך את מלחמת תנועת הפועלים דוקא – זו המחוייבת ל"אינטרנציונל" – על עבודה עברית. תוך מאבק נגד מעבידי ערבים האין זה בגדר הפרת השוויון? ללא הפרה זו ללא הענקת מעמד יתר לעם היהודי. לעולה היהודי. לפועל יהודי. לא היה קם הבית הלאומי ולא המדינה שלאחריו ומתוכו. כלפי פנים

על האיסור לעלות בחומה, כי אם עוברים בגלוי ולהכעיס על התורה כולה.

ברור שבית מדרשו של הרב קוק זצ"ל ועמו הוגי הדעות של המזרחי (מפד"ל) שציונים היו. חייבו את המחשבה ההיסטורית ועם זאת, כמו בן, שהתרחשות ההיסטורית שבימינו כדין "אשור מטה זעמי" וכורש משיחי" בעבר ע"פ השם, וכך העניקו לכוח אנוש את האפשרות להחיש את הגאולה, אחד המשלים היפים ביותר לתפישה דתית זו הוא המעשה ביהודי הנאחז בקרש בים סוער ומתפלל על הצלה. קרבה ספינה ומורידה לו סירה כדי להעלותו והוא מסרב. טיעונו: אינני זקוק לעזרת אדם. מן השמים יעזרוני. מטוס יורד אליו ומוריד לו סולם חבלים להעלותו והוא חוזר ומסרב. רק משמים יסיעוהו. סופו של דבר טבע. בא לפני כסא הכבוד בבית-דין-של-מעלה בטענה: התפללתי, התפללתי, למה לא הצלת אותי. "שוטה שבעולם!" משיב הקב"ה: הלא אני שלחתי לך את המסוק ואת הספינה. וזהו גשר ההבנה בין המחנות במתינותם: יש ספינה, חובה לעלות עליה ואולי אף לבנותה. ללא קרע בשאלה מי הביא אותה.

אלא שתפיסה זו של הציונות הדתית נדחתה ע"י החלק הארי של רבני ורביי ישראל שבתוך ובשולי אגו"י. הרוב המכריע דחה את פניית הרצל אליהם. לכאורה האמונה המשיחית כפי שהוחזקה שנים רבות כל כך על בסיס מיסטי, א-היסטורי, הוכחה קשות משני צדדים הקשורים זה בזה עמוקות. כל הדורות התפללה היהדות "מפני חטאינו גלינו מארצנו". והרי כל 1800 שנות חיי היהדות-מתפללת-זו-ללא-חטא, חייה על קיום תורה ומצוות ואין צריך לאמר על טהרת החיים המוסריים, חיי משפחה, שכרות, רצח ואונס הם מעשים נדירים באמת. 1800 שנה! אילו אמת היה ב"מפני חטאינו גלינו" הרי התחיבה מכך הגאולה, ההחזרה מזמן, ולא באה. היא הוטלה על כתפי המשיח שיבוא בדרך פלאית, פתאומית, ועל כך ההתרגשות סביב שבתאי צבי והאכזב אחריו. הציונות היא ללא ספק אחת מתוצאות המפולת הזאת. האמנסיפציה היא האחרת. ב-1791 מת "משיח שקר" אחרון, יעקב פרנק, באותה שנה זכו יהודי צרפת לשוויון והריעו: זה קץ הגלות.

היהדות הדתית המשיכה להתפלל "יקום פורקן מן שמיא", הגאולה תבוא משמים, ותבוא השואה. גם היא לא זעזעה יהדות זו מדבקתה באמונה. אולי כבר מתוך שיגרת מעשי אבות יותר כתוצאה של אמונה והגות מחודשת, לא קם "מורה נבוכים" כלשהו. גם ראש חב"ד לא העלה תשובה: למה בא חורבן זה. למה לא בא המשיח, וכנגד והשלמה לזה: הציונות, שבעיקרה, ברובה, הונעה על ידי חילונים שהחזרו והחזירו מליונים והקימו מדינה והחיו לשון וארץ, אלה רובם "חטאו" ו"פשעו" ועברו על התורה ומצוותיה. והם, דוקא הם מגשימי גאולה! איזו סיטואציה פרדוכסלית. היסטוריונים יסבירו שלא זו בלבד שמביאי גאולה אלה עשו – ואולי עדיין עושים – למען הגאולה, למרות היותם כופרים ועבריינים מבחינה דתית, כי אם יתירה מכך, היסטוריונים מסבירים שהיותם כופרים, חילונים, זה מה שאיפשר לחייב את הציונות כל כולה, באשר דרוש היה תחליף לזהות היהודית, לכל מי שרצה להישאר בגדר העם היהודי אך ללא דת. באה הלאומיות המודרנית והעשייה הציונית והדיבור העברי ובניין ארץ ישראל ואיפשרו וכאמור כמו חייבו את היותם של הלא דתיים דוקא נושאי הציונות. בחינת: יקום פורקן מן ארעא, במקום תפילין מניחים יישובים וכבישים בארץ העבר והעתיד. אלו הרצועות, הדתיים יכולים להמשיך לחכות למשיח כפיתרון, ל"לאומיות" אין פיתרון בזה, ועל כן הציונות, הציונות צמחה מהמצוקה הרוחנית הזאת, מהיותם ריקים מאמונה ועירומים ממצוות, לא פחות מאשר מהמצוקה הפיסית של "בעית היהודים" בגלל האנטישמיות כנוסחתה הרשמית של הציונות המדינית.

משמע שהציונות היא כפי שהיא, ובכלל נתאפשרה לא למרות חטאינו כי אם הודות לחטאינו. הודות לחטאינו חוזרים לארצנו.

הישראליות כתרבות חדשה של העם היהודי "הגומר" תולדותיו

אם הוא לויאלי ובעל נאמנות אזרחית, הוא מטבע ברייתו נוגד את האינטרס הציוני שלנו.

כידוע: בן גוריון נכשל בכך. הגיון המדינה גבר על הגיון הציונות. העכשו גבר על ההווה ועל העתיד. אכן, "שיוון" קטלני.

דת עכשו

לכאורה אין הסכסוך המחרף בין הדתיים (החרדים המתגברים) וה"חילונים", קשור בעכשויות הנידונה במאמר זה. הסכסוך אינו מיוחד לנו, ולא תמול נולד. דמותו מיוחדת. זה לא יגיע כפי שהגיע בגויים לשפיות דמים (מלחמת הרפורמציה, ההוגוויטוס, אירלנד, שיעים וסונים לעינינו). כנראה שאצלנו בכל זאת לא צפויה מלחמת דמים ממש. אבל לנו ישנה כמעט "מסורת" של פרישה והתפלגות למינס סור אפרים מעל יהודה, דרך פרושים וצדוקים, ורבנים וקראים, עד פרישת אורתודוקסים מריפורמים או להיפך. (ולא מניתי חסידים ומתנגדים מכיוון שזאת התפלגות שלא הביאה לידי קרע פורמלי ממש). כיום הבעיה חריפה יותר מכיוון שלראשונה לאחר אלפי שנות גלות וחיים לא ממלכתיים, הסכסוך מתחולל בתוך מסגרת ממלכתית, לא עוד הקיליתית. והקייטוב גם הוא קיצוני כאשר לא היה מעולם. עדי שאלת "מיהו יהודי".

אם **התסמונת של עכשוים** היא הניתוק מההיסטוריה ומעמיד מכוון ומעוצב מתוך שרשי האתמוול, הרי ששני הקטבים כאחת במאבק המתחולל נוגעים אנושית ב"עכשוים". המחנה החרדי – ועל סמך ההקצנה, כמעט וניתן לאמר המחנה הדתי כולו להוציא מה שעלה מ"מרכז הרב", "גוש אמונים" ושרידי המפד"ל – מסרב לראות בדת ישראל פרי התפתחות היסטורית. משמע מסרב לראות גם את תקופתנו כחוליה בהתפתחות. על כל מה שחל על התפתחות, לשילוב אתמוול עם הווה ומחר, על כל פנים גישוש אל המחר, או בלשונם, לשון ההלכה: ההלכה שהיתה בעבר תהליך, כשפניה בימי ר' יהודה הנשיא רחוקים היו מפניה בימי משה רבינו. **הלכה זו הפסיקה לכת**, מפי "מועצת גדולי התורה". לא זו בלבד שפרוזבל או "היתר עיסקא" שעקרו – ולוא ע"י כך שעקפו דבר תורה – לא היו מתחוללים, כי אם אף לא תקנות מסוג תקנותיו של רבינו גרשום-מאור-הגולה או קרוב יותר בזמן מתקנותיו של הרב קוק ז"ל, כגון בעניין השמיטה כפי שהובהר זה מקרוב.

ההלכה "נתעכשוה" במשמעות זו של איבון מוחלט, "יישומה" היום כאילו לא חלו ואסור שיחולו שינויים כלשהם. האימרה ההיסטוריוספית של חז"ל: יפתח בדרו כשמואל בדרו, שהיא מהתימצותים ההיסטוריוסופים המדויקים וחיים ביותר, איננה נתפשת אצלם כחלה גם על ימינו. בלשון אחרת: האורתודוקסיה היהודית היא **קראות על תורה שבעל פה** כשם שהקראות שללה את ההתפתחות ההיסטורית של ההלכה ו"עיקשוה" את התורה שבכתב, כך האורתודוקסיה איבנה את התורה שבע"פ – וזה כולל גם הפוסקים – והפכה אותה תורה שבכתב שאסור להיזהר, היא חסרה חוש ואף רצון להבנה היסטורית. הסבר היסטורי של תופעה הוא בגדר "כפירה בעיקר". אין שום משמעות דתית למה שמכונה היסטוריה. כך גורס אפילו ישעיהו לייבוביץ, ואין צריך לאמר הרב שך, פוסח על שתי הסעיפים – כבדברים רבים – הוא דוקא הפופולארי שבין המנהיגים הדתיים, אולי אף הגדול בימינו. הרבי מלובביץ אשר בברוקלין, הוא גם מקפיד לנסח בברכת "גאולה אמיתית וקרובה", בעוד שהאורתודוקסיה האגודאית ואין צריך לאמר זו העקבית ביותר, הסטמאריט, אינם מתיחסים בכלל לזמן בהזכירם "משיח" או "גאולה". שניהם טרנס-היסטוריים, מיטה-היסטוריים, על כן לא שייך לגבם "קרוב" או "רחוק". מאותה סיבה גם נסיון של הסבר היסטורי למה שמכונה "שואה" רק הקיצונים ביותר, מבית סטמר ונטורי קרתא, ובשלהי חיינו גם הרב ויסמנדל הנודע באזעקה שהזעיק מהגיהינום הנאי, מצאו את הסיבה לשואה... בציונות, שהיא בגדר "עלייה בחומה" (דחיקת הקץ בכוחות אנושיים) והשואה היא העונש על חטא זה. מה עוד שהציונים לא זו בלבד שעברו

פוסט-ציוניזם, כמין אומה "ישראלית" חדשה (ראה הצעות שוקן ו...אנטון שמאס).

המחנה הפונדמנטליסטי איננו יכול להסתדר עם ציונות ועם ישראל שיש להם תביעה היסטורית לגאול את העם. להיות משיחית. אבל עם ישראלים "גויים". אנטי גאולתיים ניתן לחיות בנפרדות נהדרת. כשם שנטורי קרתא מוכנים לשוב ולחיות בשלטון טורקי או חסייני "עד בוא משיח".

תהליך אנטי-היסטורי זה, עכשוויציה זו של הדת, שפירושה ביטולו גם של הווה מבחינת מתהווה, איננו רק נחלת הדתיים. כי אם גם נחלת המחנה הרואה עצמו. מגדיר עצמו. כחילוני חסר המשכיות.

אם אני דן על דת ישראל – כעם – **מבחינת ההווה**, אני רואה אותה בשלב חשוב מאוד. שכמהו למשקל לא היה אולי מאז חורבן בית שני ואולי אף עמוק מזה. מחורבן בית ראשון וגלות ראשונה. הווה זה, שרשיו בחיי הדת השלמים מאז ביסוסה של ההלכה כאמונה וכאורח חיים והנה הוא נכנס לעידן שתי המהפכות מבחוץ ומבית. השכלה ואימנסיפיציה – מבחוץ. וסיקורליזציה של כל החיים. מבית הציונות מטעמים שהוארו לעיל לא צמחה זו ישירות ובנגלה מן ההלכה והדת (בפילוסופיה של הרב קוק קליפתה חילונית. תוכה קדושה) אך מטעמים שונים.

בנגלה טקטיים קואליציוניים. אך בנסתר היסטוריים תרבותיים אם לא למעלה מזה. לא מנותקת מהדת. כי אם קיימת יחד. דו-קיים ובשלל צורות מעורבות. על דרך שהותותה על ידי מקימי המדינה: שבת ציבורית-ממלכתית דיני אישות – בידי רבנות כשרות בצה"ל וכהנה וכהנה דרכי ביניים תוך כדי חיפושי מוצא לגבי כל בעייה ובייחוד נסיונות להקנות לפחות ידע מינימאלי ביהדות כדת. מה עוד ששבך זה ופשרה זו נתחייבו גם בגלל המשך קיומה של הגלות. שם הדת היא עדיין הצורה הקיומית הבלעדית ותהיינה צורותיה שונות ומגוונות בין סטמר וריפורמה קיצונית.

כנגד הווה זה מתוך מודעות היסטורית עמוקה. אך גם כנגד (כנגד זה רק לכאורה) העכשוו הדתי המכונה בימינו פונדמנטליזם. יתר התבצרות של הלכה בצורתה הבלתי-הולכת. בהשקפת היסוד שלו הבלתי-ולגבי מדינת ישראל אף אנטי היסטורית. כנגד הווה הציוני כולל זה של הציונות הדתית והעממית. נוצרת **החילונית הישראלית** כל כולה עכשוזים שכזה. ולא במקרה הוא גם קשור ב"שלום עכשו" הפוליטי ובכל ההסתעפויות עדי הסתאבויות הפסבדו-רוחניות שבשירה ובתיאטרון ושאר האמנויות הישראליות. (מן הראוי לשים לב לברבריות שבמושגים חוזרים ונשנים והשנה יעוגלו לארבעים: "ארבעים שנות ציור" ישראלי "ארבעים שנות תיאטרון ישראלי". ברבריות תרבותית מובהקת ודוגמא לריקנותם של המנסחים והוגים כד: הקמת מדינת ישראל מאורע פוליטי היסטורי ממדרגה ראשונה. אך שום תרבות איננה מתחילה בה באייר תשמ"ח. אפילו לא – 15 במאי 1948).

האנטידיתיות של המשכילים ואף דורות ציוניים ראשונים היתה מובנת וגם כורח היסטורי. הציונות היתה מרד נגד הקפאון של היהדות. דתית-פונדמנטליסטית אך גם פסיכולוגית היהדות לא יכלה מתוכה לזוז אל היציאה מהגלות. האנטידיתיות הלוחמת היום היא אנכרוניזם ובאה לחפות על הריק.

"שלום עכשו"

עקרנו את משקלו – או העדר משקלו – של העכשו. לגבי הערך "כסף" (וייסלח לי על יחוס ערכיות לכסף. זהו זה לא בגלל חומרנות יתירה שלי. כי אם בגלל... עבריות יתירה שלי. במקרא ערך מופיע לראשונה – ובתורה כולה – צמוד לכסף. "וכל ערך יהיה בשקל" מפורש!!!) ולגבי הערך "שיוון" והערך "דת". סוף סוף הגעתי לאותו צמד מילים שממנו נצטמחה המלה עכשו וכמעט הפכה עצמה לערך. על כל פנים לסלע מחלוקת. "סלע" – עדיין לא שם מטבע).

והנה דוקא בצמד זה מתברר למדי. על כל פנים לכל בעל רצון טוב ולא סתם דימוג ושווא. שאין מחלוקת לגבי הערכים לא

בשמד. בהשמה או בהמשך ווגטציה ביישובי פלטבוש וויליאמסבורג. הרחוקות מיישבת סורא פומבדיתא שיצרו תרבות. מתגלגלת מתחת לכל שולחנות התרבויות ואף התת-תרבויות או הציביליזציות המתנוונות. אם לפני קום המדינה עוד פעלו הפתוס של מאבק על עצמאות ותחית הארץ והלשון והאתוס של חלוציות. וכל אלה היו תחליף הולם (היום יש או אין... "חלופות") לעוצמת החיים באתוס של תורה ומצוות ובפתוס האמונה במשיח... או בתחליפו הארעי: הרבי. הרי לאחר קום המדינה מטעמים שרבות נותחו. נתרקנה הציונות מתכניה וממעשיה. ביחוד לאחר גלי העליות הגדולות שחייבו פתוס ומיתוס ציוניים. יותר ויותר נשמעת התיזה: המדינה הן היתה מטרת הציונות. והיא הוגשמה. מה נותר: הצמא לבירה ולאורח חיים נורמלי. ואין נורמליות אלא דגם מדינות המערב. נטולות האדיאה. גם נטולות אויבים שוללים קיומן ונטולות נטל יהודי שלא נעלם לא פיזית. לא רוחנית.

עד קום המדינה התלבטו בעלי ה"תורות" האנטיטורתיים בבעיית המינוח. שלונסקי הוא שקבע את השם "כנענים" לכל האנטי-יהודים" ההם (במובן הרוחני). אך עד מהרה התברר שגם היסטורית וודאי היום אין "עם" כנעני. לא היה ואין. היו "שבעה" עמי כנען ואף יותר. פריזים. גרגשים. חוים. כשם שתלמידי רטוש נתפצלו. לא הרי אהרן אמיר כאורי אבנרי ולא שניהם כשולמית אלוני. מהם פרו-ערבים ואף פלשתיניסטים. מהם "עבריים" צרופים. אך שלילת היהדות היא הדבק. עם קום מדינת ישראל חלה המטמורפזה – שינוי מין במקרה שלנו- ממין זכר של עם ישראל למין נקבה של מדינת ישראל. כמו נולדה אומה חדשה. האומה הישראלית (המונח עברית נוסה ולא היכה שרשים). מה עוד שהמושג NATION יש בו דו-משמעויות. גם מדינה ואזרחיה. גם אומה ובניה (ארה"ב הסיטה את המושג האירופי). ואם נצרף לכך את בעיית המיעוט הערבי על כל סבכיה הערביים הפלשתינאים. ועל הכל - **עובדה עכשוית** של מה שמנוסח "עלייה בירידה וירידה בעלייה". תובן המגמה להיות "ככל הגויים" משמע ניתוק "הדת" מהמדינה ומהעם. הדת הוא עניין פרטי אישי ולא לאומי וודאי לא ממלכתי. משמע ניתוק סימן ההיכר המהותי ביותר למאז היותנו עם.

ואם הקפדת כאן לכתוב "דת" במרכאות כפולות הלא הוא בגלל אותו מכשול לשוני שנעשה חמור מהיותו לשוני בלבד. כי הנה המונח "דת" איננה חופף כלל את ה-RELIGION במובנו המערבי. קרע בין דת ומדינה. כשהלא-דתיים שבמדינה מתחילים ליצור גם אומה לא-יהודית כי אם "ישראלית". פירושו קרע בעם. שיהיה חריף יותר מצד הדתיים כי לא יוכלו להתחתן בקרואים חילוניים היום. באלו שלא ינשאו או יתגרשו כדת משה וישראל. אפילו לא על דרך הריפורמים. כי אם אך ורק אזרחית. ואילו החילוניים הקרועים מערכי או צורות יסוד של היהדות – ואין לראות ראיציונלית למה יחזיקו בהם – כגון: שבת. חגים – בייחוד אלה שאין להסברם טעם היסטורי. כגון ראש השנה ויום הכיפורים. באין עוד. בגלל הנורמליזציה. פתוס ואתוס ציוני. במה יתמלאו כליהם הרוחניים? מה יהיה התחליף לתכנים וצורות קדומות? באין חזון – משיחי. גאולתי. נבואי – לעתיד. ובהינתקות משרשים שבעבר. לגבם גם ההווה חדל להיות הווה. כי חדל להתהוות. באין שרשים עצמיים. והוא נעשה עכשו כולו חיקוי. יבוא מורכב מזרמים אופנתיים הנושבים מהמערב. עם קצת פולקלור ישראלי. עם נסיון לשלב מזרחיות. כמתבקש גם פוליטית. וכל זה חסר נשמה ונפש ואידיאה וגם אופי. ונטול נשימה של מאות בשנים להתהוות תרבות חדשה. כי את מי זה מעניין ולשם מה זה בא. אם ממילא ניתקנו עצמנו מן העבר. פונדמנטליזם דתי לפחות יש לו פונדמנט ישן. החילונית-הישראלית הוא "פונדמנטליזם עכשו. שלילי. – ללא פונדמנט כלל.

קרע שכזה בין העכשוויסטים משני הצדדים דוקא הוא טומן בתוכו פרדוקסלית "פתרון" כשהסכם ביניהם הוא אפשרי ביותר. על בסיס שתי רשויות נפרדות לחלוטין. לגבי הדתיים בין מדינת ישראל כדן מדינת גויים. ולגבי החילוניים והאנטיציוניים הוא

ארץ ישראל יש "ישראל" ויש "פלשטיין". ויש אפילו אומה פלשטינאית. HIC RHODOS, HIC SALTE "פה רודוס פה קפוז!" ביום חתימת הסכם רודוס נולדו שתי אומות עשויות מאד. אומה ישראלית לא יהודית ולא עברית קדומה. כי אם ישראלית עכשוית ואומה פלשטינאית. ללא עבר לא היסטוריה. ללא זכרון. ללא ספרות. ללא דת מיוחדת. מולדת פלשטינאית בין הגבול הירוק והירדן. עכשו ומיד.

ישנם כמובן בין אנשי השלום עכשו גם אנשי "מצפון". שאינם רוצים או אינם יכולים להיות ציניקאים כאלה ולהתייחס אל עצמם כאל כובשים בחברון ולא בחיפה (משם ברחו רבבות ערבים. והם-סופרים ופוליטיקאים ופרופיסורים גרים היום בבתיהם של הערבים הפליטים וקבוצים יושבים על אדמותיהם של פליטי סברה ושאתילה ואין צריך לאמר שאמני עין הוד החתומים על כל כרוזי "שלום עכשו" יושבים בשלוה על אדמות ערבים מגורשים החיים בדחוקות בחושות קרובות). והם מבנינים שנימוק זה של היותנו זרים ביהודה ושומרון הוא חרב פיפיות. ומחר יתבעו מליון פליטים ערבים (ואם חצי מיליון?) כתביעת עראפת ע"פ החלטות אר"ם – זכות השיבה גם ליפו ולחיפה ולעכו ו...לרמת אביב שם הכובש הזר היא... האוניברסיטה וכל פרופיסוריה. על כן מעלים נימוק אחר לנסיגה ולשלום עכשו: דימוגרפיה. אין ביכולתנו לשבת ביר"ש באשר אנו מיעוט שם והם הרבים ומתרבים ומחר מה יהיה על הדימוקרטיה הישראלית! זוהי פילוסופיה עכשושית שאיננה מתנתקת מן העבר. אך מתנתקת מן העתיד. על כל פנים מן העתיד כפי שנצפה תמיד ונרצה תמיד על ידי הציונות.

עכשו – וזה נכון – לא רק ישנה הקפאה ביחס המספרי בינינו לבין הערבים. כי אם אף אמנם הרעה. לא נתקיימו כל הנבואות השחורות מלפני עשרים שנה. אחוז הערבים בארץ כולה לא עלה. כמעט לא עלה. או אז משחירים לנגד עיניך מספרי הילדים ובגיל מסויים כבר עכשו רבים ילדי הערבים על ילדינו.

עכשו – וגם זה נכון: מאז העלייה והירידה הוא שלילי. עכשו – וגם זה נכון: אין, לא יארע דבר מפגיעת לטובה מצד בריה"מ – גלויות העומדות לעלות בהמוניהן. אין גם מעצור בגלי היורדים והנושרים. המאמצים הנעשים והמוצעים – משפיעים על אלפים ולנו דרושים רבבות ומאות אלפים – כמו בראשית המדינה – כדי לאזן את ההתרבות הערבית. על כן הכרח הוא וכדאי... לעשות שלום – עכשו.

לכאורה הגיוני כל כך. סטאטיסטי כל כך. מדעי כמעט. כמעט באותה עוצמה משכנעת שהיתה ליריביו-מלעיזיו של הרצל שהוכיחו לו בכל דרכי ההגיון והסטטיסטיקה שרעיונו מטורף. בלתי אפשרי. ואין צריך לאמר שמטורפים היו אנשי כל העליות הראשונות. שחלק גדול מהם אף ירד. והארץ שוממה והעם ברובו המכריע אנטיוני והערבים עולים פי עשר על היהודים בארץ והציונים המעטים מטורפים ומאמינים ובונים וגם נלחמים באגרופים ומקלות.

אלה תולדות הציונות. עד שישורן פה השמין והתחיל לבעוט. (הוי, כמה היטיב להכירו אדון הנביאים. ראשון גואליהם).

כי זה החוק: ניתקת עצמך מן העבר אין לך עתיד. אתה מלגלג על אבות. על עצם המושג ארץ אבות. בנים ילגלו עליך. לא תהיה כאן ארץ גם לבנים. לא בזכות ולא בכוח. ואין צריך לאמר – גם שלום לא יהיה לך. החוק הסטטיסטי שאתה מנפנף בו כדי לסגת מיר"ש. ירדוף אחריך גם במדינת השפלה "הישראלית" שלך. עוד עשרים שנה. אם יהודה ושומרון לא יהיו יהודים. גם "ישראל" תהיה פלשטינית. ואין צריך לאמר ששום שרור לא ישרור לאחר הנסיגה ולא יהיה כוח שיעצור בעד אש"פ"יזיה מהירה של יר"ש ומשם עד מהרה גם של הגליל האירידנטי. ולא יפסקו תוכניות ולחצי הפליטים הערבים המוחזקים בארצות שכנות לשוב לפלשתינן. והמקונן – בצדק על הפועלים הערבים מיר"ש המציפים את הארץ והורסים את המהפכה הציונית. את הרצון להפכנו לעם עובד. למה יחשוב שעם השלום עכשו. יפסקו ערביי יר"ש להציף את שוק העבודה מעבר לגבול! הרי ישרור שלום. לא כן! צבועינו קבלני השלום!

לגבי כסף ("כל אחד נכסף אליו" או ר"ת של "כל סוד פה". דרש מורי רבי בווינה פרופ. אביגדור אפטוביצר) לא לגבי שויון שתעריכו איך שתעריכו אך ודאי לא תתייחסו בשויון נפש אליו. ולא לגבי דת. ודאי קוצמה היסטורית ותרבותית בכלל. בלעדיה אין שחר – במובן זריחה. ראשית לאמנויות כולן. עד היותן הן עצמן אמונה ודת. ואולי רק בעברית המופלאה זה מתבטא בשרש המשותף של אמונה ואמנות. ואין צריך לאמר משקלה של דת בתולדותנו גם על דעת חילונינו. ויותר מבשלושת אלה מתברר לך שבצמד הזה "שלום עכשו" – כאמור אם אינך זדוני – שאין המחלוקת על ערכיות השלום. כל המחלוקת על ה"עכשו".

אפשר כמובן לדון פילוסופית והיסטורית וודאי גם ביולוגית על ערכיות השלום מבחינת המוחלט. אותו פילוסוף יווני שכבר הזכרנוהו הירקלוטוס. גם אמר – ודאי קשור עמוקות בהתנגדותו לאטומיזציה – "המלחמה היא אם כל". וכוונתו היתה למתרחש בטבע בכלל ולא דוקא במלחמות בין בני אדם.

יסוד זה שבטבע לא באנו לשנות. ואפילו אימרות וחזיונות נבואיים של "אריה כבקר יאכל תבן" או "גר זאב עם כבש" (אגב. גם ישעיהו לא אמר שעלינו להיות הכבש. כל עוד הזאב לא למד פרק בישעיהו ואינו חייב לדעת פסוק זה) הרמב"ם – שלא היה מיליטריסט גדול אך גם לא מיסטקאי – אמר שזה על דרך משל ולא בכונה שהטבע ישתנה ("עולם כמנהגו נוהג") וגם אם אותו רמב"ם ללא ספק ראה בשלום בין עמים מצב אידיאלי (ימיו הם ימי מלחמות צלח א-דין בצלבנים). ומאמין גדול בעליונותם הרוחנית של הנביאים וסגולתם האלהית. לא נרתע כלל להגדיר בין סימני מלך המשיח שילחם וינצח את אויבי ישראל. בלשונו: עד שיהיה שלום עכשו. תהינה מלחמות עכשו. עד שמלך המשיח יצא. אין להביא כמובן ראיה מהרמב"ם ולא מכתבי הקודש שלנו נגד פציזם עקרוני אך אפשר ואף חובה להביאם כנגד הטוענים לשלום בשם... היהדות והנבואה. ידוע ומופנן על מה הוכיחו נביאים את דוד ואת אחאב. לא הוכיחום על מלחמות שעשו למען ישראל ולא דוקא מלחמות הגנה. על מעשה בת שבע וליתר דיוק על מעשהו באוריה החתי. הוכח דוד. על מעשה נבבות היזרעאלי הוכח אחאב. ואולי מן הראוי להצביע על פרט קטן וכמעט חבו מימי השופט גבעון. לאחר הופעת מלאך אלהים אליו בונה גבעון מזבח וקורא לו "ה' שלום". ולמחרת הוא יוצא למלחמה על מדיין והדבר מתרחש. אגב. בעופרה שאנשי "שלום עכשו" אינם "אוהבים" אותה (ולא נזכיר את אשר עשה גדעון באנשי סוכת הישראלים על שסירבו לסייע בידו נגד אדוני ישראל). בין כה ובין כה. הקמת מזבח בשם "ה' שלום" הוא פתח למלחמה על מדיין. דיינו בכך כדי לסתום פיות צבועים. וגם עמי ארצות – המבססים את "השלום עכשו" גם על היהדות ורוח הנבואה.

מה שקורה היום אצל מרביתם של אנשי שלום עכשו הוא הלגלו על הבסיס ההיסטורי. באיזו ציניות מדברים על "כל עץ וכל גבעה היסטוריים". ובפאזונים ומעל במות תיאטרון ובבתי ספר. לגלוג ושנאה בלתי פוסקים על זכויות היסטוריות ועל פולחן קברים קדושים (שלנו). כמובן. והשם ישמרך אם תעיז לדבר בלעג-מה על מקומות קדושים לנצרות ולאיסלם! כשגם פסיבדו-אכזיסטנציליזם שכזה לגבי גבולות המדינה. כשגם המושג מולדת מולעג. וזה הופך להיות נימוק וטיעון. על כל פנים ביסוס פסיכולוגיסטי לתביעת הנסיגה. ודאי שישנם טעמים דמוגרפיים וטעמים "מוסריים" – איך זה נתקיים ככובשים. אבל כרקע וכתפאורה לכל זה חוזר שוב ושוב ומוחדר בייחוד בנוער ובחיללים המונה: זרים. מה אנחנו עושים בחברון? מה לנו ולשומרון וליריחו? אנחנו זרים שם. ואל נשאל למה אנו בעכו או בלוד או באר שבע פחות זרים: העכשו שלהם יש לו לוח זמנים מדוייק. הוא מתחיל בהסכם שביתת הנשק... ברודוס. מה שנחתם שם – זה קודש קדשים. ראשית הלוח של הזמן. וזו חוקת היסוד של הגיאוגרפיה. אלה תולדות הארץ: לפני הסכמי רודוס ואחרי הסכמי רודוס.

האכזיסטנציה שלהם ושל ישראל – המדינה ולא העם – נולדה עם קביעת הגבול הירוק. הוא גבול מקודש ממש. מאז אין עוד

הווייה ציונית

אפילו משה רבינו, אדון הנביאים, שהיה בהר סיני ארבעים יום וארבעים לילה ולא יסף. גם כדי להוריד את הלוחות לעם, וזה מחייב ירידה. העם איננו מסוגל לעלות לפסגה ולעמוד שם, וגם מכיוון שאין אפשרות של בשר ודם לשהות במרום. תנוך התהלך לפני האלהים – ואיננו. זה סופו – איננו.

אידיאה שאיננה מתגשמת – איננה. כדי להתגשם עליה לסגל עצמה למקום ולזמן ולבשר ודם. סגולה והסתגלות משרש אחד ולכאורה אף כמו מנוגדים זה לזה. תורה משמיים ולא בשמיים. זה חל על כל תורה, גם על הציונות. אולי זו מהותה ההיסטורית של הציונות. היא באה להגשים את האידיאה של הגאולה שכמו פרח לה מן העולם הזה לעולם שכולו דמיון. לא לשוא עוטרה המנורה. זה המקורי שבסמלינו. כפתור ופרח, כפתור זה הלכה, זה הגיון, פרח זה דמיון, זו העפלה.

ואם – כאמור לעיל – אב-חטאת של העכשוזים במדינת ישראל הוא בדה-ציוניזציה שלה. בהנחה שעם קום המדינה הוגשמה הציונות ועל כן "איש לאהליך יעקב", לכל היותר יש לדאוג לריהוט הבית ולסדרים תקינים בתוכו או אף – בגלל האיבה הערבית – לעבור לפתרון הבעייה הערבית-פלשתינאית, מתוך רגש אשמה, אשמתנו בבעייה הזאת, הרי השאלה המתחייבת היא מהי סוף-סוף אותה ציונות שעליה אנו חלוקים. וזה חלק מבעיית חלוקת הארץ – מה מטרתה ונדע אם "הוגשמה" או "לא הוגשמה".

שלש נקודות אחיזה ישנן לפתוח בהן את הציונות. כל אחת עמוקה מחברתה. על פני השטח: הציונות ההרצליאנית, משפט דרייפוס או אף עלייה ראשונה של חו"צ בעקבות פוגרום קיישיניב.

עמוק מזה היסטורית: חורבן בית המקדש כאבדן העצמאות ו"ביום שנחרב ביהמ"ק – נולד המשיח.

ועמוק אף מזה, כי לא כרוך כלל בקטסטרופה או בפוגרום, כלומר דחף מבחוץ: באותו פסוק ראשון לתולדותנו, בצו אלהים לאברהם: לך לך...

כל ראשית משלש ראשיות אלו יש עמה אחרית, תכלית אחרת. ואין האחת סותרת את חברתה כי אם משלימה אותה ביתר עומק.

אתה בא לפתור "בעייה יהודית" שנתגלתה (או "נתגלתה") במשפט דרייפוס ו"מוות ליהודים" צועקים המוני פאריס מאה שנה לאחר מתן הזכויות בריבולוציה) – הרי הבית הלאומי או "מדינת היהודים" הוא הפתרון, אם אכן פתרה את הבעייה, ואין צורך והכחות רבות כדי להוכיח שלא פתרה. כי מבריה"מ ועד לקצווי אמריקה, ואף ביפן שללא יהודים. רווחת האנטישמיות מכל מיני סיבות: או 'תירוצים' ובכל מיני דרגות.

אם אתה בא לציונות על פי המוצא השני המנוי לעיל, לשים קץ לגלות, לתקן מה שעוות עם החורבן (או אז חורבן בית ראשון ולא שני הוא ראשית הווייה הגלותית), אזי ודאי שהציונות אמנם עברה כברת דרך, החזירה רבע מהעם ארצה, הקימה מסגרת ממלכתית בארץ. אך המטרה של קיבוץ גלויות טרם הוגשמה והמדינה היא כלי משוכלל, מודרני אחר מאשר ההסתדרות הציונית מיסודו של הרצל.

ואין צריך לאמר שהציונות נתקלת מטבע ההיסטוריה והרוח שלנו בבעיית היסוד של הקיום שלנו. שאין האכזיסטנציליסטים הקיצוניים שלנו מצליחים להשתחרר ממנה: מה מהותי בכלל, מה ייחודו של עם משונה או מופלא זה, שלידתו וקיומו חורגים מן המקובל. מן הנורמה, ועל כן כל ההיסטוריוסופים (טוינביי, שפגלר, מרכס, אבגוסטינוס) שונאים אותה, כי היא חורגת מהסכימטיקה שלהם להסברים ההיסטוריים (מבלעם הרשע שהגדיר "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" ועד דוסטויבסקי שבמסה מיוחדת מ-1873 על העם היהודי – עיין "קשת" 60 – קבע שקיומו בן ארבעת אלפי השנה של עם זה, הוא אחד הפלאים ההיסטוריים). או אז – מראייה כזאת, הציונות המעמיקה היא בת ההתגלות לאברהם אבינו. בת הנבואה, בת

החזון המשיחי המלא. גם גדול האכזיסטנציליסטים שבימינו סארטר הגיע בסוף חייו למסקנה שהעם היהודי מחייבו לשנות את כל השקפתו ההיסטורית. באשר בעם היהודי הוא מוצא אסנציה בתוך האכזיסטנציה, והאסנציה היא – המונותאיזם.

ודאי שאינני בא במסגרת זו לנתח את הציונות מבחינה שלש אפשרויות אלה, ורק אציין כתחנת ביניים אחת בין שתי הנקודות הראשונות (כדי לא להיכנס לזו השלישית, המיטפיזית, או אף מטהיסטורית. "מום מלידה"), אך היא תחנת ביניים או רמזור נישא, שבלעדיו נאבד דרך: המהפכה הצרפתית. או בניסוח אחר: ביום שחרבה הבסטיליה חרבו חומות הגיטו העצמי, והחלה סלילת שני כבישים, האחד לאושוויץ, השני למדינת ישראל, יהודים צעירים הריעו בפאריס לריבולוציה: השויון זה קץ הגלות, על מנת שמאה שנים אח"כ יצעקו שם: "מוות ליהודים", ומאתיים שנים אחר כך מוסקבה הקומוניסטית תיהפך למרכז אנטישמיות.

ביטוי חריף לדיאלקטיקה היסטורית זו ניתן לבטא בעזרת הלשון הגרמנית דוקא. מלת הקוד היא LOSUNG, פירושה פתרון, עכשו הגרמני, זה המופשט שבין עמי אירופה ו"היסודי" ביותר, ממצה בעזרת מלה זו את כל האפשרויות: היהודים קיוו תמיד ל-ERLOSUNG הלא היא גאולה. האימנסיפיציה פתחה להם אפשרות של AUFLOSUNG התפוררות. המסה, היעלמות של טמיעה, היטלר – וכל הכוחות הרבים שמאחוריו מציע וגם מבצע ENDLOSUNG, פתרון סופי.

האלטרנטיבה לגאולה לה קיווה העם בכל הדורות שתי פנים לה ושתיהן נתאפשרו עם המהפכה הצרפתית: שמד או השמדה, ושתי הדרכים עדיין פתוחות בכל הגלויות כמעט. (ומי שהתבונן בציונות בעיניים מרכסיסטיות, מן הראוי שישים לב לעובדה כלכלית סוציולוגית: הפירמידה ההפוכה נוסח בורוכוב לא התהפכה גם בארצות שפורמלית זה ניתן היה: בארה"ב ובבריה"מ, משמע בארץ האימנסיפיציה הבורגנית כמו בארץ האימנסיפיציה הפרוליטארית כאחת, היהודים לא עברו למעמדות בסיסיים, איכרים ופועלים, ונתרו – בצורות מגוונות – מעמד בינוני מתווך, או מעמד גבוה, (על כל המשתמע מזה ליום פקודה). נישואי תערובת – כפתרון אינדיבידואלי – נתאפשרו ביותר עם הסיקולריזציה הכללית במערב נישואי תערובת מגיעים לתמישים אחוז, משמע, גם אם מישו (היש באמת מישו שמוכן היום עוד להיות ערב לכך?) שולל אפשרות של השמדה, שואה חדשה באמריקה או בבריה"מ, הלא מן ההכרח שיראה בשמד סכנה לקיום העם. משמע מכל צד אינך יכול לקום ולהכריע: מדינת ישראל הגשימה את מטרת הציונות, דיינו. אין עוד בעייה יהודית לפותרה.

ואין צריך לאמר מה דחוף הוא צורכה של מדינת ישראל עצמה בעלייה המונית לאיזון-מה של הבעייה הדימוגרפית בארץ.

וכן בולט והולך הצורך בחידושה של הציונות מטעמים חינוכיים, באשר העכשויות, אכזיסטנציליזם וולגארי, הפורט על מיתרי הצרון הטבעי במתירנות, גם בהישרדות בחיים ע"י קץ למלחמות: (אכן מקורי מאוד, חדש מאוד בייחוד לעם יעשיהו), עכשויות זו עושה שמות במצב הנפשי של הדור, כי עד מהרה – כשגם הסוציליזם התפוגג מבני הקיבוצים, התברר שהדה-יהודיזציה שהצטרפה ע"פ הצורך הדיאלקטי שהועלה לעיל לציונות כתנאי לה, גררה עמה לאחר קום המדינה גם דה-ציוניזציה ומכאן עד מהרה לדה-אידיאליזציה בכלל, הוא-הוא האכזיסטנציליזם הולגארי, העכשוזים.

אם מבחינה עכשוית ופזיית ברור שהאוייב שלנו הוא העולם הערבי, הקרוב והרחוק (לאו דוקא המוסלמי כולו), הרי מבחינה עמוקה יותר, היסטורית, המאבק הוא עם עולם הנצרות ועם עולם הקומוניזם. שתי פילוסופיות שמטעמים עמוקים הציונות היא אויבתם ולא כאן המקום לנתח את הסיבות –

אבל החזית הקשה ביותר של הציונות היא זו הפנימית-היסטורית, העכשוזים הדתי הפונדמנטליסטי תחילה, ומן העבר השני העכשוזים החילוני, האינדיבידואליסטי, זה שלמעשה – ואצל רבים גם להלכה – שאף להביא את הקיום

לכך כנראה. כי בלשון מיסטית. הרב קוק זצ"ל. התפתחות דיאלקטית זו. מאבק זה בין מהויות ושאיות. שאף הן חבויות במהויות. כל השאיפות להוציא עכשוים התאבדות. ראויים להיכנות ההווייה הציונית המלאה. יהדות בלי ציונות – ובאין משיח – נידונה לשמד. להשמדה או לניווט ואיבון (פוסיליזציה. או קראות). ציונות בלי יהדות – באין תניבעל. וגם פניקיה החניבלית נגמרה באין רוח. הוא אבסורד. בלתי אפשרי מיותר. ההווייה הציונית בלבד. משמע זה ליכוד וחידוש כל הכוחות במונח חדש כלולות שתי הפעולות גם יחד. חידוש והתחדשות כמו הכפל שבסגל. סגולה והסתגלות. סוד חיינו בהווייה זו של הווה מתהווה. מהווה.

זו תחייה של אמת. זו ציונות כדאית. הכרחית. אפשרית. ואולי מן הראוי לסיים עיון זה במדרש המתייחס לאבות. וכמובן לא התייחסות ארכיאולוגית או היסטורית. כי אם אידיאית. אליהו הנביא היה רגיל לבוא מדי ראש חודש לשולחנו של ר' יהודה הנשיא שהיו לו. אגב. גם יומרות משיחיות וביקש לבטל ט' באב. פעם אחר לבוא. שאלו לסיבה. אמר. אני חייב ללכת למערת המכפלה. להעיר את אברהם אבינו. לרחוץ ידיו. להעמידו לתפילה. אחר כך אותו דבר ליצחק. אחר כך ליעקב. וזה מצריך הרבה זמן. שאלו ר' יהודה הנשיא: ולמה לא יעשה מר בבת אחת. להקימם "אם הם יתפללו בבת אחת" – השיב אליהו הנביא – (ואני רואה אותו מחיך בשעת מעשה כחיכו של ר' אריה לוי זכר צדיק ימינו לברכה). "יבוא מיד משיח".

ואם שלשת האבות מסמנים שלשה סוגי כוחות בנו (לכך עיין ספרי "הגיונות מקרא"). אברהם בסימן השמיים. יצחק סימן הארץ (עובד אדמה ראשון) ויעקב הסינתזה: שר עם אלהים ואנשים ויוכל. הרי זו כוונת המדרש: כוחות וכיוונים מנוגדים לכאורה אם מצטרפים לא לשלילת אחד את משנהו. כי אם להשלמה. מלשון שלמות יותר מלשון שלום. אזי באה הגאולה. לא אדע אם הסופית של אחרית הימים. שגם זאת אינני יודע אם זה רצוי כל כך. על כל פנים זה ישראל השלם בשלב חדש. רב-און. כוחות גנוזים מצפים לגילוי. ■

היהודי לסוף. ומן הראוי להתבונן גם על אינדיבידואליזם חילוני זה שבישראל. ביחוד כשהוא משתלב בתנועה מסוג שלום עכשו. שמא אין הוא. מדעת או שלא מדעת. אלא נסיון להתאבדות דרך... מדינת ישראל. כי מדינת ישראל המתנתקת – על דרך הפרדה מהדת. מהיהדות ומהעם היהודי (ש"איננו רוצה לעלות") מן העבר הגדול והמגוון כל כך בדורות בעידנים שונים. מתרבות אבות. משה. נבואה. מלכות. חשמונאים. תלמוד. בבל. תור הזהב. מזרח אירופה. חסידות. אמנסיפציה יחד עם חדירה עמוקה וגבוהה ליצירה המערבית. כולל יצירת קפיטליזם וקומוניזם ופסיכואנליזה. אינדיבידואליזם חילוני זה שכמו פשט את הרגליים בריאקציות האנטישמיות באירופה עדי שואה מידי העם שבצמרת התרבות האירופית. ומילט עצמו אל מדינת ישראל מעשה ידי הציונות. עושה מאמץ למנוע את הפיכתה של הציונות לחוליה מהפכנית חדשה בשרשרת הקיום היהודי המופלא ולאפסו ע"י גימודו הגיאוגרפי. הכמותי. דלדולו על ידי חילוני המוחלט. עיקרו מהעבר כדי לסרס את עתידו. ומכאן ראייה נוספת של ההווייה הציונית במימדים היסטוריים רחבים. לא עוד פתרון בעייה. מקלט מפני פוגרומים. כי אם נסיון של סינתזה חדשה בין התיזה של היהדות הקדומה והגלותית. יהדות של תורה ומצוות. תרבות סגורה ומלאה אך בגלות וציפייה פאסיבית לגאולה משמיים או אף ממצית עצמה בעכשוים דתי מלא. ובין שיבה ארצה. תרתי משמע. לארץ ישראל ולחיים ארציים. ממלכתיים. "ככל הגויים". ובכל זאת לא "ככל הגויים". אי אפשרות עוד לשוב להיות "ככל הגויים". ולא כאותה סינתזה או מאבק מתמיד בין יהודה וישראל. שהחל באנטייתיזה של העם הרוצה מלך לשמואל התובע מלכות שמיים בלבד. כשהסינתזה היא מלכות דוד כמציאות וכאידיאה משיחית. חניבעל עברי – מזה. ר' לוי יצחק מברדיצ'ב – מזה. כפי שהם מהווים גיבורי של אורי צבי גרינברג. גדול משוררי ונביאי מלכות ישראל בימינו. נבואה כקורקטורה מתמדת של מלוכה. גוי קדוש על פי דגשו של אחד מאבות הכנענים כביכול. מיכה יוסף ברדיצ'בסקי. האנטיפוד של אחד העם: כדי להיות קדוש – עלינו להיות תחילה גוי. אורח צבי גרינברג רואה בחזונו שכינה מהלכת על אספלט. לא זה בלי זה מהעבר השני התקרב